

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ

імені адмірала Макарова

Кораблебудівний навчально-науковий інститут

Кафедра екології та природоохоронних технологій

ЗАТВЕРДЖЕНО

Код РПНД

T93369

Проректор з науково-педагогічної роботи

Слободян С. О.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Program of the Discipline

**СУЧАСНІ МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ПРИРОДООХОРОННИМИ
ТЕРИТОРІЯМИ**

Modern methods of protected natural areas management

рівень вищої освіти доктор філософії

тип дисципліни обов'язкова

мова викладання українська

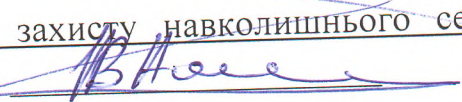
Миколаїв – 2022

Робоча програма навчальної дисципліни «Сучасні методи управління природоохоронними територіями» є однією із складових комплексної підготовки докторів філософії галузі знань 18 Виробництво та технології, спеціальності 183 Технології захисту навколишнього середовища, освітньо-наукової програми «Технології захисту навколишнього середовища».

«29» 08 2022 року. – 16 с.

Розробник: Літвак С.М., к.т.н., професор НУК, доцент кафедри екології та природоохоронних технологій

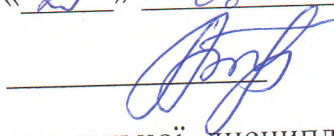
Проект робочої програми навчальної дисципліни «Сучасні методи управління природоохоронними територіями» узгоджено з гарантом освітньої програми.

Гарант освітньої програми «Технології захисту навколишнього середовища»
Наконечний І.В., д-р. біол. наук, професор

Проект робочої програми навчальної дисципліни «Сучасні методи управління природоохоронними територіями» розглянуто на засіданні кафедри екології та природоохоронних технологій

Протокол від № 1 від «29» 08 2022 року.

Завідувач кафедри

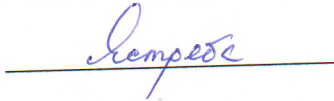

Трохименко Г.Г.

Проект робочої програми навчальної дисципліни «Сучасні методи управління природоохоронними територіями» розглянуто Навчально-методичною комісією Кораблебудівного навчально-наукового інституту

Протокол від № 2 від «29» 08 2022 року.

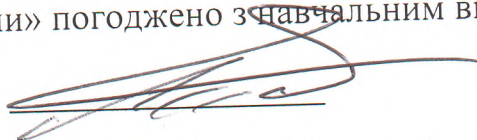
1 Голова

Бондаренко О.В.

Проект робочої програми навчальної дисципліни «Сучасні методи управління природоохоронними територіями» погоджено з навчальним відділом

Начальник відділу

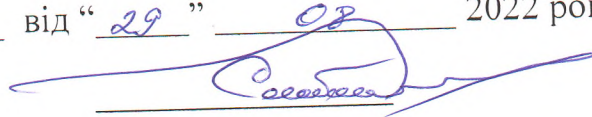

Лабарткава А.В

Робоча програма навчальної дисципліни «Сучасні методи управління природоохоронними територіями» затверджено Навчально-методичною радою НУК

Протокол від № 6 від «29» 08 2022 року.

Голова НМР НУК

Трушляков Є.І.

Зміст

Вступ.....	4
1. Опис навчальної дисципліни	5
2. Мета вивчення навчальної дисципліни.....	6
3. Передумови для вивчення дисципліни	6
4. Очікувані результати навчання	6
5. Програма навчальної дисципліни.....	7
6. Методи навчання, засоби діагностики результатів навчання та методи їх демонстрування.....	11
7. Форми поточного та підсумкового контролю.....	11
8. Критерії оцінювання результатів навчання.....	14
9. Засоби навчання.....	14
10. Рекомендовані джерела інформації.....	15

ВСТУП

Анотація

Сучасні методи управління природоохоронними територіями спрямовані на створення, організацію, охорону та використання природно-заповідних територій з метою збереження та відтворення природних комплексів, об'єктів рослинного та тваринного світу, їх генетичного різноманіття; на підтримування екологічної рівноваги та сприятливого середовища для життєдіяльності населення.

Навчальна дисципліна «Сучасні методи управління природоохоронними територіями» передбачає формування необхідних теоретичних знань, практичних умінь та професійних навичок у галузі екологічно безпечного, соціально відповідального, економічно ефективного управління природоохоронними територіями та об'єктами. У ході вивчення дисципліни послідовно розглядаються питання управління природоохоронними територіями на засадах сталого розвитку. Курс передбачає вивчення ефективних організаційно-економічних методів управління та методів оцінювання потенційних територій України щодо заповідання за критеріями біотичного різноманіття, ландшафтного різноманіття та можливостей реалізації екосистемних послуг на природоохоронних територіях.

Ключові слова: природоохоронні території, природо-заповідний фонд, сталий розвиток, біорізноманіття, ландшафтне різноманіття, екологічна мережа, екологічний туризм.

Abstract

Modern methods of management of protected areas are aimed at the creation, organization, protection and use of protected areas in order to preserve and reproduce natural complexes, objects of the plant and animal world, and their genetic diversity; on maintaining ecological balance and a favorable environment for the life of the population.

The educational discipline "Modern methods of management of nature-protected territories" provides for the formation of the necessary theoretical knowledge, practical skills and professional skills in the field of ecologically safe, socially responsible, economically efficient management of nature-protected territories and objects. In the course of studying the discipline, issues of management of nature conservation areas on the basis of sustainable development are consistently considered. The course involves the study of effective organizational and economic methods of management and methods of evaluating potential territories of Ukraine for bequests according to the criteria of biotic diversity, landscape diversity and opportunities for the realization of ecosystem services in nature conservation territories.

Keywords: nature conservation areas, nature reserve fund, sustainable development, biodiversity, landscape diversity, ecological network, ecological tourism.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність (освітня програма), освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: 18 Виробництво та технології	Обов'язкова	
Модулів – 1		Рік підготовки:	
Змістових модулів – 1		2-й	2-й
Електронний адрес РПНД на сайті Університету	Спеціальність: 183 Технології захисту навколишнього середовища	Семестр	
		4-й	4-й
		Лекцій	
		15 год.	15 год.
		Практичні	
Загальна кількість годин – 90	Освітньо-наукова програма: Технології захисту навколишнього середовища	15 год.	15 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4	Освітній рівень: третій (освітньо-науковий)	Самостійна робота	
		60 год.	60 год.
		Вид контролю:	
		екзамен	
		Форма контролю: письмова	

2. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Сучасні методи управління природоохоронними територіями» є формування у студентів відповідно до освітньо-наукової програми таких компетентностей:

ЗК02. Здатність розробляти проекти та управляти ними.

ЗК05. Здатність розв'язувати комплексні проблеми у сфері технологій захисту навколишнього середовища на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності

СК01. Здатність планувати і виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у сфері технологій захисту навколишнього середовища та дотичних до неї міждисциплінарних напрямів.

СК09. Здатність проведення наукового аналізу і комплексного моніторингу стану природоохоронних територій, розробляти та впроваджувати перспективні методи управління природоохоронними територіями і структурними елементами екологічної мережі.

3. Передумови для вивчення дисципліни

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Сучасні методи управління природоохоронними територіями» є дисципліни: «Філософія науки», «Екологічна безпека та управління ризиками».

4. Очікувані результати навчання

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у студентів таких результатів навчання:

РН01. Мати передові концептуальні та методологічні знання з технологій захисту навколишнього середовища і управління екологічною безпекою на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні останніх світових досягнень з відповідного напрямку, отримання нових знань та/або здійснення інновацій.

РН04. Розробляти та реалізовувати наукові та/або інноваційні інженерні проекти, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язувати значущі наукові та технологічні проблеми захисту довкілля з врахуванням екологічних, економічних та правових аспектів.

РН06. Планувати і виконувати експериментальні та/або теоретичні дослідження із захисту навколишнього середовища та дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасних інструментів та дотриманням норм професійної і академічної етики, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми.

РН11. Уміння здійснювати оцінку стану природоохоронних територій. Уміння розробляти та приймати науково-обґрунтовані управлінські рішення, спрямовані на розвиток природоохоронних територій і розбудову екологічної мережі всеєвропейського, національного і регіонального значення.

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Сучасні методи управління природоохоронними територіями

Тема 1. Науково-методологічні засади управління природоохоронними територіями. [1] – стор. 28-47; [4] – стор.19-40; [5] – стор.7-15.

Тема 2. Правові засади формування природно-заповідних територій. Імплементация законодавства України до вимог міжнародних нормативних документів щодо забезпечення сталого розвитку [1] – стор. 97-107, стор. 83-94; [5] – стор. 17-26.

Тема 3. Геоекологічні підходи до територіальної організації та управління природоохоронними територіями [1] – стор. 49-58; [3] – стор. 16-55; [5] – стор.35-67.

Тема 4. Методологія оцінювання потенційних територій України щодо заповідання за критеріями біотичного різноманіття, ландшафтного різноманіття та можливостей реалізації екосистемних послуг [5] – стор. 68-98.

Тема 5. Сучасні організаційно-економічні методи управління природоохоронними територіями [1] – стор. 180-192; [3] – стор. 56-62.

Тема 6. Концептуальні основи створення екологічної мережі. Функціонально-структурні особливості та базові критерії відбору структурних елементів [4] – стор. 150-229.

Тема 7. Організація та управління туристично-рекреаційною діяльністю на природоохоронних територіях. Розвиток еколого-орієнтованого туризму [4] – стор. 233-318.

Тема 8. Вплив військової діяльності на стан природоохоронних територій [2] – стор. 8-59.

Тематичний план навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					Заочна форма				
	у тому числі					у тому числі				
	усього	лек	пр	лаб	с.р.	усього	лек	пр	лаб	с.р.
2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	11
1										
Змістовий модуль 1. Сучасні методи управління природоохоронними територіями										
Тема 1. Науково-методологічні засади управління природоохоронними територіями.	10	2	1	-	7	10	2	1	-	7
Тема 2. Правові засади формування природно-заповідних територій. Імплементація законодавства України до вимог міжнародних нормативних документів щодо забезпечення сталого розвитку	12	2	2	-	8	12	2	2	-	8
Тема 3. Геоекологічні підходи до територіальної організації та управління природоохоронними територіями	11	2	2	-	7	11	2	2	-	7
Тема 4. Методологія оцінювання потенційних територій України щодо заповідання за критеріями біотичного різноманіття, ландшафтного різноманіття та можливостей реалізації екосистемних послуг	14	2	4	-	8	14	2	4	-	8
Тема 5. Сучасні організаційно-економічні методи управління природоохоронними територіями	12	2	2	-	8	12	2	2	-	8
Тема 6. Концептуальні основи створення екологічної мережі. Функціонально-структурні особливості та базові критерії відбору структурних елементів	11	2	2	-	7	11	2	2	-	7
Тема 7. Організація та управління туристично-рекреаційною діяльністю на природоохоронних територіях. Розвиток еколого-орієнтованого туризму	12	2	2	-	8	12	2	2	-	8
Тема 8. Вплив військової діяльності на стан природоохоронних територій	8	1	-	-	7	8	1	-	-	7
Разом за змістовим модулем 1	90	15	15	15	60	90	15	15	15	60
Разом за курсом	90	15	15	15	60	90	15	15	15	60

Теми практичних занять

Теми практичних занять		Кількість годин	
№ з/п	Назва теми	Денна форма	Заочна форма
Змістовий модуль 1.			
1	Тема 1. Вивчення класифікації природо-заповідних територій та об'єктів	1	1
2	Тема 2. Аналіз законодавчої бази щодо організації та управління природоохоронними територіями	2	2
3	Тема 3. Оцінювання рівня заповідності територій	2	2
4	Тема 4. Вивчення критеріїв створення перспективної мережі природоохоронних територій. Оцінювання параметрів оселища.	2	2
5	Тема 5. Оцінювання ландшафтів та ландшафтного різноманіття для створення природо-заповідних територій	2	2
6	Тема 6. Сучасні організаційно-економічні методи управління природоохоронними територіями	2	2
7	Тема 7. Принципи формування регіональної екомережі. Критерії вибору структурних елементів екомережі.	2	2
	Тема 8. Організація та управління екотуристичною діяльністю та її економічна ефективність	2	2
Разом за змістовим модулем 1		15	15
Усього годин		15	15

Самостійна робота

Розподіл годин самостійної роботи для студентів денної форми навчання:

- підготовка до лекційних занять – *1 година на 1 лекцію*;
- підготовка до практичних занять – *2 години на 1 заняття*;
- підготовка до контрольних заходів – *10-25 год. на 1 захід*.

Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Підготовка до лекцій	8	8
2	Підготовка до практичних занять	15	15
3	Підготовка до поточного модульного контролю	12	12
6	Підготовка до екзамену	25	25
Разом		60	60

6. Методи навчання, засоби діагностики результатів навчання та методи їх демонстрування

Методами навчання є:

для всіх видів занять:

- робота з літературою – опрацювання різних видів джерел, спрямоване на формування нових знань, їх закріплення, вироблення вмінь і навичок та реалізацію контрольної-корекційної функції в умовах формальної, неформальної та інформальної освіти;
- пояснення – словесне розкриття причинно-наслідкових зв'язків і закономірностей у розвитку природи, людського суспільства і людського мислення;
- дискусія – обмін поглядами щодо конкретної проблеми з метою набуття нових знань, зміцнення власної думки, формування вміння її обстоювати;

для лекційних занять:

- лекція – усний виклад навчального матеріалу, який характеризується великим обсягом, складністю логічних побудов, сконцентрованою розумових образів, доведень і узагальнень;
- бесіда – питально-відповідний метод, завдання якого – спонукати здобувачів до актуалізації відомих і засвоєння нових знань шляхом самостійних роздумів, висновків і узагальнень;
- ілюстрування – показ та сприйняття предметів, процесів і явищ у їх символічному зображенні за допомогою плакатів, карт, фотографій, схем тощо;

для практичних занять:

- практична робота – метод поглиблення і закріплення теоретичних знань та перевірки наукових висновків;

методи контролю і самоконтролю: контрольна робота, письмовий екзамен.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: виконання завдань на практичних заняттях; модульна контрольна робота; екзамен.

7. Форми поточного та підсумкового контролю

Досягнення здобувача оцінюються за 100-бальною системою Університету.

Підсумкова оцінка навчального курсу включає в себе оцінки з поточного

контролю і оцінки за екзамен. У кожного компонента своя частка в загальній системі оцінок. У проміжних оцінках студент може набрати до 60 балів. Під компонентом проміжних оцінок розуміються поточні оцінки протягом семестру за роботу на практичних заняттях та поточний модульний контроль.

Питома вага заліку в загальній системі оцінок складає 40 балів. Підсумкова оцінка навчального курсу є сумою проміжних оцінок і оцінки за екзамен.

Зарахування кредитів навчального курсу можливо тільки після досягнення результатів, запланованих РПНД, що виражається в одній з позитивних оцінок, передбачених чинним законодавством.

Форми контролю результатів навчальної діяльності студентів та їх оцінювання

Практичні заняття

Кількість балів		Критерії оцінювання
Денна форма	Заочна форма	
5	5	Робота виконана у встановлений термін. Виконана самостійно, чітко сформульовані цілі, завдання та гіпотеза досліджень. Застосовувалися коректні методи обробки отриманих результатів. У висновках проведена коректна інтерпретація результатів.
4	4	Робота виконана у встановлений термін. Здобувач виконує практичну роботу згідно методичних вказівок, іноді після консультації викладача; описує спостереження; в цілому правильно складає звіт та робить висновки.
3	3	Робота виконана з порушенням встановлених термінів. Здобувач виконує практичну роботу згідно методичних вказівок, іноді після консультації викладача; описує спостереження; складає звіт, що містить неточності у висновках та помилки.
2	2	Робота виконана з порушенням встановлених термінів. Здобувач виконує практичну роботу згідно методичних вказівок; складений звіт містить неточності у висновках та помилки.
1	1	Робота виконана з порушенням встановлених термінів. Здобувач виконує практичну роботу під керівництвом викладача; складений звіт містить неточності у висновках та помилки.
0	0	Робота не виконувалася

Максимальна оцінка студента за даний компонент програми: для денної форми – 40 балів (8 занять по 5 балів), для заочної форми – 40 балів (8 занять по 5 балів).

Поточний модульний контроль

Поточний модульний контроль складається з письмової відповіді на 2 контрольних питання. Загальна оцінка – 20 балів.

Контрольне питання (1 питання - 10 балів)

Кількість балів	Критерії оцінювання
9-10	Вірна відповідь, яка передбачає знання матеріалу, послідовність викладення, наведення прикладів, приведення розрахунків (за необхідністю) аргументованість висновку.
7-8	Вірна відповідь, але є непослідовність у викладенні.
5-6	Вірна відповідь, але є непослідовність викладення, відсутні приклади та аргументація висновку.
3-4	Невірна відповідь, проте простежується знання матеріалу, володіння основними термінами.
1-2	Невірна відповідь.
0	Відсутність відповіді.

Підсумковий контроль у формі екзамену

Підсумковий контроль складається з письмової відповіді на 4 контрольні питання. Загальна оцінка – 40 балів.

Контрольне питання (1 питання - 10 балів)

Кількість балів	Критерії оцінювання
9-10	Вірна відповідь, яка передбачає знання матеріалу, послідовність викладення, наведення прикладів, приведення розрахунків (за необхідністю) аргументованість висновку.
7-8	Вірна відповідь, але є непослідовність у викладенні.
5-6	Вірна відповідь, але є непослідовність викладення, відсутні приклади та аргументація висновку.
3-4	Невірна відповідь, проте простежується знання матеріалу, володіння основними термінами.
1-2	Невірна відповідь.
0	Відсутність відповіді.

Форма контролю	Максимальна кількість балів	
	Денна форма	Заочна форма
Робота на практичних заняттях	8 x 5 бали = 40 балів	8 x 5 бали = 40 балів
Поточний модульний контроль	1 x 20 балів = 20 балів	1 x 20 балів = 20 балів
Екзамен	40 балів	40 балів
Всього	100 балів	100 балів

8. Критерії оцінювання результатів навчання

Елемент програми		Денне відділення		Заочне відділення	
		Вид роботи	Кількість балів	Вид роботи	Кількість балів
ЗМ 1	T1	Практична робота № 1	5	Практична робота № 1	5
	T2	Практична робота № 2	5	Практична робота № 2	5
	T3	Практична робота № 3	5	Практична робота № 3	5
	T4	Практична робота № 4	5	Практична робота № 4	5
		Практична робота № 5	5	Практична робота № 5	5
ПМК		Модульна КР	20	Модульна КР	20
ЗМ 1	T5	Практична робота № 6	5	Практична робота № 6	5
	T6	Практична робота № 7	5	Практична робота № 7	5
	T7	Практична робота № 8	5	Практична робота № 8	5
	T8	-	-	-	-
Підсумковий контроль		Екзамен	40	Екзамен	40
Сума балів		-	100	-	100

9. Засоби навчання

1. Мультимедійна проєкційна апаратура, ноутбук для презентацій (з використанням програми Microsoft PowerPoint).
2. Підручники і навчальні посібники, наукова література, методичні матеріали тощо.

10. Рекомендовані джерела інформації

Основна література

1. Андронов В.А., Варивода Є.О., Тітенко Г.В. Заповідна справа: навч. посіб. Харків: НУЦЗУ, 2013. 204 с.
2. Василюк О, К. Норенко К. Вплив військової діяльності на природу України: посібник /за заг. ред. О. Кравченко. Львів: Видавництво «Компанія "Манускрипт"» 2019. 68 с.
3. Виявлення територій, придатних для оголошення об'єктами природно-заповідного фонду. Інструктивні та методичні матеріали / О. Василюк, К. Норенко, К. Полянська, С. Шутяк, Д. Ширяєва; за заг. ред. О. Кравченко. Львів: Видавництво «Компанія «Манускрипт»», 2018. 136 с.
4. Данілова О. М., Ємчук Т.В. Заповідна справа та організація туристично-рекреаційної діяльності на територіях природно-заповідного фонду: навч. посібник. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2019. 350 с.
5. Методологія і практика оцінювання території України для заповідання / за ред. Л.Г. Руденка. Київ: Наукова думка, 2020. 248 с.

Допоміжна

1. Бевзенко В.М. Управління природно-заповідним фондом України (організаційно-правові питання) : монографія. Херсон : Айлант, 2005. 268 с.
2. Варивода Є.О., Садковий В.П. Управління природоохоронними територіями на засадах стратегічної екологічної оцінки : монографія. – Харків : НУЦЗУ, 2017. – 102 с.
3. Варуха А.В. Ефективність управління природоохоронними територіями і роль функціонального зонування в методиках її оцінювання. Український географічний журнал. 2022. № 2(118). С. 64-72.
4. Дяченко І.Б. Менеджмент природно-заповідної сфери: теоретичний аспект. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2011. Вип. 2(22). С. 107-112.
5. Експрес-оцінка стану територій природно-заповідного фонду України та визначення пріоритетів щодо управління ними / Б. Г. Проць, І. Б. Іваненко, Т. С. Ямелинець, Е. Станчук. Львів : Гриф Фонд, 2010. 92 с.

6. Збірник за результатами діяльності Legal Research Group з екологічного права на тему «Еколого-правові аспекти сталого управління природними ресурсами» / за заг. ред. О.В. Кравченко. Львів: Манускрипт, 2017. 220 с.
7. Решетюк О.В. Заповідна справа: теорія та практика : навч.-метод. посіб. Ч. 1. Чернівці: Рута, 2007. 100 с.
8. Решетюк О.В. Заповідна справа: теорія та практика : навч.-метод. посіб. Ч. 2. Чернівці: ЧНУ, 2008. 232 с.

Інформаційні ресурси в Інтернет

1. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. URL: <http://www.menr.gov.ua/>.
2. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>.
3. Офіційний портал Верховної Ради України. Законодавство. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://ukrstat.gov.ua>.